

Gib I. Mihăescu

**ZILELE
ȘI NOPTILE
UNUI STUDENT
ÎNTÂRZIAT**

Prefață, curriculum vitae și bibliografie: AL. PIRU

Editura Mondoro
București, 2019

BIBLIOGRAFIE

Pavilionul cu umbre. Piesă în trei acte. Craiova, Scrisul românesc, 1928.
La „Grandiflora”, nuvele. Craiova, S.R., 1928.
Vedenia, nuvele. București, Colecția „Gândirea”, 1929.
Brațul Andromedei, roman. București, „Naționala” – Ciornei, 1930.
Rusoiaica. Bordeiuul pe Nistru al locotenentului Ragaiac, roman. București, „Naționala” – Ciornei, 1933. Ed. VI, cu o prefață de Cezar Petrescu, 1933.
Femeia de ciocolată, roman. București, „Naționala” – Ciornei, Colecția Rosidor, 1933.
Zilele și nopțile unui student întârziat, roman. București, Cugetarea, 1934.
Donna Alba, roman. București, Cultura Românească, 1935.

Ediții postbelice

Nuvele, I-II, București, E.P.L., 1967. Biblioteca pentru toți. Cu o prefață de Nicolae Manolescu; *Nuvele*, antologie de Ion Nistor. Cu o prefață de N. Balotă. București, Ed. Tineretului, 1968; *Vedenia*, nuvele. Ediția de Ion Nistor cu o prefață de Laurențiu Ulici. București, Minerva, 1973. Biblioteca pentru toți; *Opere, I, nuvele și povestiri*. Ediție de Al. Andreescu. București, Minerva, 1983; *Nuvele*, ed. Ion Nistor. Cu o prefață de Florea Ghiță. București, Albatros, 1986; *Nuvele*, cu o prefață de N. Mărgulea, București, Minerva, 1987.

Donna Alba, roman, București, E.P.L., 1968; Ed. Eminescu. Colecția „Romanul de dragoste”, 1970; Ed. Minerva, 1971; Ed. Minerva cu o prefață de Laurențiu Ulici, 1982; Ed. Minerva, 1985 (B.p.t.).

Zilele și nopțile unui student întârziat, roman cu o postfață de Al. Piru, Craiova, Scrisul Românesc, 1973.

Teatru. Ediție și prefață de Leon Baconsky. Cluj, Dacia, 1973.

Brațul Andromedei, roman, Craiova, Sc. Rom., 1974.

Romane, I (Donna Alba), II (Brațul Andromedei). Ediții de Al. Andreescu. București, Minerva, 1985 (Colecția Patrimoniul).

Însemnări pentru timpul de azi, Ediție îngrijită și prefațată de Diana Cristov. Cluj-Napoca, Dacia, 1975.

Linia întâi. Ediție cu un studiu introductiv de Diana Cristov. București, Editura Militară, 1983.

Femeia de ciocolată, roman. Cu o prefață de Const. Popescu. Craiova, Scrisul Românesc, 1984.

Brațul Andromedei. Zilele și nopțile unui student întârziat. Tabel cronologic și crestomație critică de Alexandru Metea, Timișoara, Editura Facla, 1989.

Rusoiaica. Bordeiuul pe Nistru al locotenentului Ragaiac. Ediție de Al. Andreescu. București, Minerva, 1990.

A. P.

La casa no. 4 bis din Fundătura „Șapte Fântâni”, un trecător tânăr, cu aer mulțumit, poate de dimineața aceasta plină de lumini, tășnind din toate părțile ca apa într-un loc bogat în izvoare – așa cum arăta numele pe cel de aci – își lipi ochii negri și grei pe fâșia albă din fereastră, cu litere trase din vârful de băț muia în cerneală violetă, vestind: „De închiriat cameră mobilată”.

Trecătorul cel tânăr evaluă dintr-o ochire căsuța scundă, dar de construcție nouă și cu zidăria curată, și pătrunse prin porțița de alături, căscată ușor în alinierea severă de stacheți proaspeți, nevăpsii, ai gardului de la stradă.

În curte, în fața pridvorului cu geamlâc, nou-venitul se găsi ca într-un fel de grădiniță cu cărării strâmte printre răzoare și mici ronduri nesimetrice, ale căror podoabe de buruieni populare și zarzavaturi înflorite zăceau firave și mucedde, în smocuri zburlete, sub umbra umedă și matinală a unui tei bătrân. El bătu în geamlâcul pridvorului și sunetul sonor și repetat al degetului păru că vestește întreaga fundătură de sosirea unui necunoscut.

Printre brizbizurile de pânză de casă scunde și neregulat întinse pe bețișoarele de sârmă galbenă, văzu atunci înălțându-se, prin întredeschizătura ușii din capul săliței, frunte și ochi de femeie, lucind de vie curiozitate, pentru a pieri numaidecât apoi, în semiobscuritatea de unde se ivise.

Vizitatorul bănuia că doamna, desigur proprietărea, nu era încă gătită și se așeză pe stîngă bătută în doi țărșuși în chip de bancă, de sub teiul în verdele șters al căruia începutul de toamnă se grăbise să arunce primele pete stacojii. Dar n-avu timp decât să-și amintească sumar că figura care-l întâmpinase astfel era destul de tânără și chiar simpatică, când ușa se auzi din nou. Pe treapta de beton a pridvorului, apărură femeia, în rochie ușoară de vară, cu ciorapi străvezii de ață cafeniu-închisă, după modă, și cu pantofi înalți.

– Bună dimineața, domnule! Ce doriți dumneavoastră? răsună răspicată și dărză vocea ei, luând pentru sine inițiativa conversației, în momentul când celălalt se pregătea să vorbească.

Domnul cel tânăr o privi drept în ochi, pentru a lămuri la rândul-i, de la început, că nu-i nici dănsul tocmai dintre cei care se intimidază prea repede și răspunse ceva mai tirziu, puțin mirat de întrebare:

– Nu aveți o cameră mobilată de închiriat?

Femeia, la rândul-i, nu se grăbi cu răspunsul, ci-l măsură nemulțumită și oarecum intrigată de ochii cei grei.

– Ba da... Pofțiți de-o vedeți! declară înțelept și categoric.

Și-i făcu loc la intrarea pridvorului. Apoi, îi arătă drumul spre încăperea de la stradă.

– Pe-aici.

El își scoase însă pălăria tare, fără să se urnească, și-și trecu mâna prin părul foarte negru și foarte creț, privind-o drept în miezul ochilor și părând a-i spune: – Acum ce mai zici?

Dar ea se mulțumi să spună sec și indiferent:

– Pofțim...

– După dumneavoastră, făcu el galant.

Acest semn de distinsă manieră păru că-nsflețește într-un alt chip pe tânăra gazdă care-și țuguie deodată buzele, își înțepeni gâtul și trecu înainte, vădit încântată.

„Camera mobilată” era o încăpere destul de largă, plină de soare, sănătoasă, prea încărcată și gătită în chip bătrânesc. Patul cu macat roșu, un pat larg cu tăblie înaltă, de lemn mohorât și cu urme de luciu, era așezat de-a lungul unicului perete întreg, netăiat nici de ușă, nici de ferestre. La mijloc stătea o masă rotundă, pe pedestal cilindric, din care se făceau trei picioare zdrene de leu. Era așternută cu față de horbotă lucrată în igliță și avea pe ea obișnuitul vas de lemn lăcuit negru și pictat, cu mănunchi bogat și mătăsoș de iarbă dungată, un ghioc enorm, un ceas cu sonerie și cu tic-tac greu, o chibritelniță smălțuită cu sculptura alegorică și o infinitate de mărunțișuri inutile.

Soba era cu olane, iar lavoarul de lemn, cu capac; lângă pat măsuța de noapte, pe lângă pereți scaune greoaie de pluș, un dulap cu oglindă din aceeași garnitură cu patul, ba chiar și o mașină de cusut. Ferestrele erau apărute de perdele albe de tul și de perdele grele de stofă, strânse-n falduri cu frânghii roase, de mătase străveche. Din tavan atârna lampă de bronz împodobit, cu abat-jour umflat de porțelan, la începuturile ei – și poate și acum, la vreme de nevoie – de bună seamă fusese făcută să ardă cu petrol, dar de astă dată, sub căscătura abat-jourului, atârna ca o limbă de clopot diafan para unui bec electric.

Nou-venitul, plin la trup și elegant în hainele la modă, vag uzate, privea toate aceste amănunte cu luare aminte, de om obișnuit cu astfel de negustorie. La fiecare mișcare, din îmbrăcămintea lui porneau ușoare reminiscențe de apă de Colonia, care nu putea scăpa nasului feminin al proprietăresei. Încât aceasta, după ce turuise ca o lecție calitățile odăii și tăcuse brusc, așteptând oferta contrarie, de astă dată le reluă la număr mai domol, mai insistent, cu explicații mai complexe, cu glas voalat și parcă tulburat.

„Tinerelul e bine!” gândea ea examinându-l pe furis și ridicând mai des privirile spre pata de negură a ochilor și a sprâncenelor, spre fruntea mată – sîdfie, spre părul lucios și încârlionțat de parcă era făcut cu mașina – și, coborându-le mai rar spre figura ceva cam largă pentru statura lui și la nasul prea dezvoltat la bază și prea ascuțit la vârf, pe care însă îl reabilita cu prisosință o gură mică, de-un roșu viu și-un răs sănătos de dinți mici, regulați și puternici.

– Îi plac mahalagioaice! gândea și tinerelul prea cunoscător în materie, cu toată fereala destul de străvezie a cucoanei. Dar nici ea nu e de lepădat. Părul e netuns și bogat, cu siguranță că despletit ajunge până la glezne: iată o noutate care-mi sosește tocmai de pe vremea nunții hatmanului Timuș cu fecioara lui Vășile Vodă Lupu. Și-apoi e de-un castaniu din cele mai fine. Pântecul, e drept, c-a început să se bage de seamă, nu prea cine știe cât nu-i vorbă, dar sânul se ține încă bine și caută semeț a ceartă. Picioarul, ceva, ceva, cam dolofan este însă nu se poate mai bine modelat, are un arc până-n jaretă ce s-ar putea arăta cu mândrie orișunde dincolo de hotarul Fundăturii celor șapte fântâni; în schimb figura – dar asta interesează mai puțin – deși regulat tăiată și simpatcă, poartă cu măreție marca de fabricațiune a locului.

Amatorul de închiriere se declară mulțumit. Dincolo, la coana Săftica Mănguleasa din Fundătura Dorului, lucrurile s-au prezentat cu mult mai prost. E drept că și scutirea de chirie a început chiar de la a doua lună. Dar acum se poate declara sătul până-n gât de sistemul ăsta de locațiune; între o mie, două acolo pe lună și libertatea însăși, e timpul ca să prefere și pe cea din urmă. Monopolul instituit de coana Săftica întrecuse chiar orice așteptare.

– Și care e prețul, dacă nu vă supărați?... dar înainte – îi tăie el la timp răspunsul pe buze – îmi dați voie să mă prezint; Băiatu, Mihnea Băiatu, stud... adică doctorand în drept...

Îi apucă bărbătește mâna cam mare și cu miros, strivit la vreme în rochie, de zarzavat tocat și o purtă între degetele lui lungi și subțiri, cu unghii lucii, până sus la buze, fără să se aplece, ca un grav și perfect gentleman. Și depuse pe ea, ca și cum nu i-ar fi mirosit niciun fel de mărar, un sărut apăsător de buze calde. Numele ei se înecă în gât.

– Doamna?
Ea mai făcu o încercare întreruptă de tusă, după care izbuti, în sfârșit, să articuleze:

– Nisipoiu.

El însă, în semn că nu-i complet mulțumit, nu-i lăsă încă mâna...

– Și numele celălalt, personal? o întrebă răsând.

– Polixeni, Polixeni Nisipoiu.

El îi strânse foarte ușor degetele într-ale lui, apoi îi liberă mâna cu tact, înainte de-a aduce vorba din nou de prozaicul preț.

Dar păstrând încă impresia atingerii calde, elastice și voinicești, doamna Polixeni Nisipoiu avu un moment de recul și ochii i se deschiseră ca în fața unei recunoașteri neașteptate. Carevasăzică asta era... carevasăzică unul din aceia, din domnișorii eleganți și buni de gură din centru care sucesc mințile femeilor slabe de înger, dându-le cu piciorul fără milă, după ce le-a stors ultima picătură de vlagă și s-a folosit până la fund de punga lor. Era un... asta, cum se spune, era un *tip*. Ah, auzise ea mult și bine de astfel de domni și citise berechet, la gazetă, despre isprăvile lor, mai ales în ultima vreme.

Și ca la trâmbița unei deșteptări subite, ea-și îmbrățișă cu ochii, ca o leoaică pui înainte de atac, toate lucrurile din odaia asta, cele mai bune, din câte adusesese de zestre domnului grefier Nisipoiu.

– Prețul e două mii cinci sute de lei, domnule! puse brusc degetul de-a dreptul pe rană, când celălalt tocmai se așezase și se părea că mai are și altele de spus, desigur tot fără nicio legătură cu elementul esențial al unui târg serios.

Dar la auzul acestei sume, pe care ea o socotise ca o dezlegare de farmec, un fel de „Piei drace!” însoțit de scuipat în cruce, doamna Polixeni Nisipoiu văzu cu uimire că tipul n-a pierit, că hainele i-au rămas la fel, răsul sănătos nu s-a desprins dintre buze ca o dantură falsă și ochii-i sunt tot atât de greu de suportat ca la început.

Domnul Mihnea Băiatu, cântărind din nou odaia când într-un ochi, când într-altul, ca și când ar fi pus toată mobila de-aici într-unul și prețul cerut în celălalt, opină cu aer de obiectivitate:

– Eu cred că cu două mii e cât se poate de bine plătită...

Vasăzică contra – oferea și el o sumă, care n-avea nimic nesperios în cuantumul ei, vasăzică nu se repezea din nou la mâna-i cu miros de pătrunjel tocat (doamna Nisipoiu o plimba ca din întâmplare pe la nas, să vadă dacă mirosul a fost într-adevăr pătrunzător, dar constatând că aproape se pierduse, își recăpătă încrederea și siguranța de sine), ca s-o convingă prin presiunea degetelor calde să lase cât mai jos cu puțință și nici nu se grăbea să accepte dintr-odată cu indiferența princiară a escrocilor care știu bine că tot n-au să plătească vreodată.

Contrapropunerea lui restabili deci starea ei de spirit brusc dezechilibrată de o teamă foarte legitimă pe vremurile astea de întâmplări atât de neașteptate, că foarte adesea, când la prima aruncătură de ochi constata că Universul de astăzi mai aduce vreo noutate senzațională, începea să exclame cu neoprită satisfacție și vie nerăbdare către oalele de pe mașină, ce nu apucaseră încă să dea în fier: – Ce-o mai fi și cu ăștia, draga mea, să știi că se întoarce pământul cu dosul în sus... Am ajuns sfârșitul lumii, draga mea...

Cu toate astea doamna Nisipoiu nu se grăbi să consimtă la prețul cel nou. E drept, chiriașul vechi, un bătrân încasator la Primărie, atât plătea, două mii, nu mai mult. Dar domnul Nisipoiu, grefierul, așa-i lăsase dumeaiei cuvânt: două mii cinci sute; prețul chirii era în plină urcare.

– Așa că mai treceți dumneavoastră după-amiază... Eu din vorba *dumnealui* nu ies, îi înfruntă ea privirile cu acest suprem avertisment...

– Foarte drăguț din partea unei soții iubitoare, o încurajă el mioros, făcând-o să-și piardă din nou cumpătul și să i se întoarcă vorbele ce mai pregătise să spună, din gât înapoi. – Foarte rar, când mai găsești acum femei care să nu iese din vorba bărbatului. Poate nici nu sunt trei în țară. De aceea când mai întâlnești câte una, e ca și când ai da de-o monedă de aur, de dinainte de război...

Ea se uita, incapabilă să-i răspundă, cum își lua pălăria tare și mănușile. Forma elegantă a acestora și rășfrântul lor pe jumătate, așa cum mai văzuse ea de curând la un domn care sărise în fața cofetăriei Capșa dintr-o mașină nou-nouță pentru a prijeni coborârea a trei cucoane, „bine, așa de bine draga mea, că parcă erau toate trei scoase din cadru” – o zăpăciră îndeosebi.

Și dacă ea nu ieși până la urmă din cuvântul domnului Nisipoiu din proprie inițiativă, mai ales când domnul Mihnea Băiatu îi apucă din nou degetele în catifelata încheștare a mâinii lui călduțe, ca apa încropită, numai bună pentru baie, cu siguranță, asta se întâmplă numai din cauză că beregata ei nu mai izbuti să mai emită niciun sunet.

Abia după ce dânsul o conduse afară, făcându-i la onoruri de parcă ar fi fost casa lui, nu a ei, și-i mai sărută o dată mâna în pragul ușii de la sălița cu geamlâc, de astă dată ceva mai lung, ca pentru despărțire, în timp ce ochii grei scormoneau adânc privirile-i pierdute și abia când tocurile sonore ale pantofilor roșii, ceruiți ca lacul, se opriră pentru a lăsa să se audă zgomotul sec al porții, tăios ca o ghilotină de lemn, ea putu, în sfârșit, să-și smulgă vocea din suflet și să-și exercite funcțiunea, de care profita destul doar în momentul de zbucium ale Fundăturii, a graiului articulat:

– Vasăzică pot spune soțului meu că veniți după-masă, pentru rezultat...

– Desigur, se auzi răspunsul domnului Mihnea, după-masă la cinci – dar ea mai mult văzu acest răspuns în zâmbetul tandru pe care el i-l aruncă peste gard, ca o sărutare.

Rămasă singură, cucoana Polixeni Nisipoiu nu se îndreptă dintru început spre bucătărie, ci se mai abătu o dată în odaia de închiriat unde se privi din față și dintr-o parte în oglinda cea mare a dulapului cu haine, corectându-și cu acest prilej pieptănătura și făcând să dispară cele câteva suvițe ușoare ce-și scosese rebele sfredelul din acele de os. Cocoana Polixeni aspiră pe gânduri mirosul acru de tutun ars și de scrum strivit pe farfurioară, ce rămăsese de pe urma vizitatorului, pentru ca după o scurtă codire, tocmai când se pregătea să iasă, să revină energic, să ia scrumiera și să-i scuture conținutul în gura sobei, ridicând neliniștită urechea, de parcă s-ar fi grăbit să ascundă urme ce nu trebuiau văzute.

Pe urmă se repezi la bucătărie, unde apucă voinicește cuțitul de pe tocător. Noroc că până acum doar morcovul, ardeiul, păstârnacul, pătlăgeaua, pătrunjelul și alte legume ne sau mai puțin mirositoare se întâmplaseră să fie victimele marelui cuțit; cepii de-abia acum îi venea rândul și cocoana Polixenia avu, așadar, toată mulțumirea și siguranța că n-a lăsat domnului cel fercheș nici cea mai neînsemnată impresie de neplăcere. Ce s-ar fi întâmplat oare dacă el ar fi întârziat câteva momente? Și doamna Polixeni luă la zor bulbii de ceapă, care, într-o clipită, nu rămaseră decât rotocoale și spirale destrămate; coana Polixenia le amestecă în restul tocăturii și le împinse cu vârful cuțitului de pe scândurică la comelor capete ce ridica neconștient apa clocotitoare din oala de fier.

Tocmai atunci ea auzi noi ciocănituri în geamlăcul de la pridvor. Coana Polixenia ieși grabnic, foarte dispusă și plină de comunicativitate; credea că-a venit, ca de obicei, cocoana Filofteia, care e gata cu bucătăria încă de la 9 de dimineață, pentru a porni apoi în control prin toate gospodăriile vecine.

Dar afară aștepta tot un domn. Un domn, se părea: deși hainele lui, cum remarcă fatal coana Polixeni, după vizita celui alt, nu arătau pe niciăieri urmă de mașină de călcat. Curate desigur și de postav bun, dar cu ele umbla, cu ele parcă dormea. În dreptul genunchilor, două gogoși enorme de stofă o lămuriră deplin pe coana Polixeni că noul venit era un nesemnător.

– Iertați, am văzut un bilet în poartă... Aveți o cameră mobilată...

Și pe urmă mustățile blonde, cărunte și lăsate a oală, nu dovedeau semn bun din parte-i; la vârsta lui nu umblă cineva holtei, după camere mobilate.

– Poftim...

E de ajuns să te uiți la mutra lui posomorâtă, ca să-ți dai seama de la început că trebuie să fie un dugos și un sanchiu.

El a rămas în cadrul ușii și de acolo examinează odaia. Se pare că nu-i sociabil deloc, căci doar mormăie pentru sine și întrebuițează doar întrebări scurte. Lăsându-l să studieze în voie camera, coana Polixenia și-amintește că domnul Bănică Nisipoiu are o mare stimă pentru oameni de-ăștia care vorbesc puțin, dar dânsa nu-i deloc dispusă să-i împărtășească părerile. Cu un astfel de ins, Doamne ferește, dacă ți-ar fi bărbat, ai muri de urât. De altminteri, domnul Bănică își are totdeauna părerile după cursul vântului. Azi îi plac oamenii care vorbesc puțin, mâine vine și-i povestește cu admirație nemărginită de vreun avocat adus de la palatul de justiție, care a făcut praf pe domnul Manole, apărătorul obișnuit al judecătoriei din suburbie, „numai așa Polixenio cum mi l-a adus din cuvânt”.

– Mă rog, și care-i prețul? întrebă străinul după ce-a examinat cu de-amănuntul odaia, fără să se fi urnit din prag.

Dar coana Polixenia știe s-o taie dintr-un cuvânt oamenilor nesuferiți.

– Trei mii...

– Trei mii? Face străinul fără să se mire atât cât s-ar fi așteptat coana Polixenia. Și fără a mai adăuga vreun cuvânt pomește încrunțat spre ieșire.

Ea îl urmează mai de aproape, plină de cel mai profund dispreț. Ia uite ce mitocan, care pleacă înainte, lăsând o femeie să meargă după dânsul!

Și coana Polixenia își amintește cu un surâs manierele domnului Mihnea, care va veni după-amiază la rezultat. Contrastul cu ursul ăsta burtos și cu picioarele încovoiate e atât de bătător la ochi, că dumneaei îi aruncă din urmă o căutătură, de profund dezgust, nemulțumită că nu calcă mai repede să iasă odată. E nespul de fericită că i-a făcut-o cu cele trei mii. Oare ce credea moșulicul de el că pe Fundătură află odăi și cu cinci sute de lei?!

– Se găsesc în alte părți și mai ieftine, dădu deodată cu gura, pentru a-i face otrava și mai amară.

Dar la aceste vorbe streinul se opri în pragul pridvorului și se întoarse întunecat spre dânsa. Coana Polixenia își stăpâni brusc pasul, ce se destinsese firesc și se retrase într-o parte, cu fața parcă adumbrită de-o teamă.

– Uite ce, cocoană, se lăsă către notele de jos vocea și așa destul de groasă a mitocanului, făcând pe coana Polixenia să tremure de-a binelea. Două mii cinci sute primești?

Acest „primești” trântit așa, la singular, cu o voce atât de brutală, fatal trebui să eclipseze în mintea coanei Polixenia lumina, pe care o aprinsese cifra două mii cinci sute. Comparăția cu Domnul Mihnea, Mihnea Băiatu, se impuse iarăși de la sine și răspunsul care nu îndrăzni să iasă dintru început din gura dumneaei, de astă dată nu mai pregetă.

– Dacă doriți, treceți dumneavoaș... treci dumneata după-masă, să întreb și pe soțul meu...

- După-masă? La cât după masă?

- După-masă la... șase.

- Bună ziua.

- Bună ziua...

Streinul se grăbi spre ieșire. Coana Polixenia șovăi. Ce făcea? Era nebună? Dacă domnul ăsta găsește ce caută până după-masă? Pentru un firizton de Calea Victoriei, pierdea o diferență de cinci sute de lei! Ce-avea să zică Nisipoiu de toată asta?

Se repezi la poartă din câțiva pași. Streinul nu dispăruse de pe fundătură. Începu să strige, disperată.

- Domnule, Domnule...

Streinul se-ntoarse, o măsură de departe cu ochii lui întunecați...

- Pofțiți încoa', domnule...

Streinul o privi dușmănos apoi dădu din umeri plictisit; deși câștigase bucată bună de drum, totuși vocea lui se auzi clară:

- Ai spus după-masă, vin după-masă.

Și-i întoarse spatele.

- Ce mitocan, suspină doamna Nisipoiu trântind poarta. Ducă-se dracului, dac-o găsi în altă parte!

Și urcând neliniștită treapta pridvorului, izbucni într-o adevărată criză de lacrimi.

- Să mă ierte Nisipoiu cu mitocanii lui... Pentru cinci sute de lei n-am chef să-mi amărăsc zilele... Și pe urmă măcar de-o găsi el odaie ca a noastră în Fundătură, scânci covârșită de amărăciune.

Apoi trânti, cu și mai multă tărie, ușa bucătăriei.

- Eu la casa mea, domnule, începu acum să strige unui Nisipoiu nevăzut, am fost învățată altfel. Pe noi nu ne-a umilit banul. Nu zic, n-am avut averile lui Iov, dar cred că e de ajuns și casa asta, care, să ierți dumneata, putea să fie și zestre de căpitan nu numai de grefier... să mă ierți dumneata...

Dar aci, glasul coanei Polixenia tăcea, ca să lase să se audă în fundul conștiinței sale un alt glas, neauzibil pentru urechile pisicii și ale câinelui, ce se țineau de poala ei, făceau frumos și o priveau cu ochii smeriți, exprimându-și inutil prezența prin câte un mieunat scurt sau început de lătrat, căci coana Polixenia tocmai tăia carnea - un glas pe care-l auzea numai ea, așa cum anahoreții auzeau din străfundurile pustiei glasul lui Dumnezeu. Iar glasul acesta semăna într-adevăr cu al lui Dumnezeu, tocmai prin blândețea și prin înțelepciunea lui împăciuitoare; de fapt era glasul lui Nisipoiu care se înrădăcinase atât de adânc în memoria coanei Polixenia, că ea îl percepea astfel, în lipsa domnului Bănică, și timbrul și surdina aceea de răgușeală, firească unei voci de grefier, care se mai abate

și pe la câte o țuică înainte de a veni la masă și mai are, ca tot funcționarul mic, și păcatul tutunului pe deasupra.

- Tocmai, Polixenia, tocmai, răsună acum în urechile ei, acest glas al conștiinței; tocmai pentru că e zestrea ta, averea ta, tocmai de aceea e păcat să ne batem joc de ea și să dăm odaia pe nimic. Gândește-te că sunt cinci sute de lei, Polixenio, cărora le-ai dat cu piciorul! Ce nu puteai tu cumpăra, să zicem doar la toaleta ta, cu ale cinci hârtiute!...

Și coana Polixenia auzi glasul conștiinței cu timbrul vocii soțului ei - deși domnu' Bănică nu cunoștea în realitate altă denumire de găteți femeiești decât cea generică de zorzoane, enumerând ce ar fi putut lua pentru dânsa numai, în fiecare lună, cu cinci sute de lei.

Atunci începu crâncen s-o muncească muștrările cugetului care se abat asupra sufletului omenesc după fiecare faptă rea. Ea interpretează biblic, cum apucase de la părinți, cele două vizite de adineaori. Întâi venise ispita cochetă și cu glas de cântec ademenitor; pe urmă principiul dur și aspru al cumpărării de sine, a cărei răsplătă, Dumnezeu o și pusese alături, evaluată gata la cinci hârtii de câte o sută pe lună, adică la o mie de lei pe două luni, ceea ce făcea exact șase mii pe un an întreg.

Și domnul care personifica virtutea dumnezeiască părea a fi tocmai unul din aceia care caută singurătate și liniște, și care, odată acestea găsite, nu mai înțelege să-și mute cortul la fiecare lună, ca toți țiganii de *dumealor*, de cavaleri d-ăștia, care de multe ori pleacă, uitând chiar să plătească.

Dar Dumnezeu, în marea lui bunătate, văzând calea cea dreaptă, pe care a apucat, în sfârșit, sufletul coanei Polixenia, îi va trimite înapoi pe cei doi vizitatori și va ști dumneaei atunci cum să procedeze cu dânsii!

La drept vorbind, Mihnea acela, domnul Mihnea Băiatu ar putea să nu mai vină... Lucrurile ar merge mai ușor așa... Dar el va veni mizerabil, cu ochii aceia de tâlhar.

Și doamna Polixenia simte un fior cald, pornind din mână, din dreptul unde se sărută mâna de obicei, și ocolindu-i corpul în toate direcțiile.

Nenorocirea cea mare însă e că domnul celălalt va veni la șase. De ce i-a spus bătrânului să vină la șase, așa dintr-odată, fără să-și dea seama cum? cine s-a gândit pentru ea, că domnul de-al doilea trebuie adus ceva mai târziu decât domnul dintâi, decât domnul Mihnea, adică prea târziu...

Cine s-a gândit pentru ea astfel, cu propriul ei cap, că ea un moment n-ar mai sta la îndoială, dacă ar fi să cântăre cu mintea limpede de-acum pe care dintre cele două oferte s-o primească?...

Cine s-a așezat astfel în gândul ei și i-a întors voința?...

Cocoana Polixenia se miră profund și nu se dumirește. Acum, în locul fiorului cald, un fior rece o străbate în sens invers față de cel dintâi. Corpul coanei Polixenia se cutremură tot, căci ea crede în necunoscut, în arătări și în destin.